

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ-ОРГАНІЗАТОРІВ В УМОВАХ ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ

Кольцова О.С.

Херсонський державний університет

Анотація. У статті висвітлені питання основних аспектів виховної роботи та особливості організації діяльності педагогів-організаторів з дітьми в літніх оздоровчих таборах.

Ключові слова: виховання, вожатий, табір, підготовка, особистість, умови, особливості, етапи.

Аннотация. Кольцова О.С. В статье раскрыты вопросы основных аспектов воспитательной работы и особенности организации деятельности педагогов-организаторов с детьми в летних оздоровительных лагерях.

Ключевые слова: воспитание, вожатый, лагерь, подготовка, личность, условия, особенности, этапы.

Annotation. Koltsova O.S. The article revealed the major issues of education and especially the organization of the teachers organized with children in summer camps.

Keywords: education, guide, camp, training, personality, condition, features, phases.

Вступ. Реалізація творчого потенціалу педагога в умовах оздоровчого табору можливе лише на основі нагромадженого ним соціального досвіду, наявності знань, цікавих ідей, умінь та навичок, що дозволяють знаходити та застосовувати новаторські форми і методи і тим самим удосконалювати виконання своїх професійних функцій.

Сфера виявлення педагогічної творчості визначається структурою основних компонентів педагогічної діяльності і охоплює практично всі її сторони.

Рівень діяльності педагога відображає ступінь використання ним своїх можливостей для досягнення поставленої мети, тому творчий характер

педагогічної діяльності в умовах оздоровчого табору є найважливішою її особливістю [1].

На сучасний стан організації виховної роботи з дітьми істотно вплинули положення, що містяться у ряді концепцій, які розробили І.Д.Бех, Ю.Д. Руденко, В.А. Сластьонін, Сисоєва С.О., М.Г. Стельмахович, О.В. Сухомлинська та ін.

Роботі з учнями у літній період в умовах оздоровчих таборів присвячені праці Столяренко О.В., Яковлівої О.П., Рогова Є.І., Трофимюка А.Г., Сидоренко М.М. та ін.

Аналіз стану виховної роботи в оздоровчих таборах показав, що педагоги-організатори недостатньо володіють структурою основних компонентів педагогічної діяльності, з огляду на це наше дослідження є актуальним.

Формулювання цілей роботи.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні педагогічних аспектів підготовки педагогів-організаторів до роботи в оздоровчих таборах.

Поставлена мета передбачає виконання таких *завдань*: з'ясувати стан дослідження проблеми в педагогічній теорії та виховній практиці.

Результати дослідження.

Дитячі оздоровчі табори є особливим середовищем, де здійснюється не лише організований педагогічний процес з формування відповідних навичок і вмінь творчої діяльності, а насамперед, це особливе середовище соціального формування особистості, “напівкерований чинник”, який зумовлює здійснення процесу соціалізації в особливих умовах позашкільного виховного простору [2].

В житті дітей літній оздоровчий табір відіграє певну роль. Для одних це радість спілкування із друзями, пізнання навколишнього світу, для інших - гіркота нерозуміння та невизнання.

Під час роботи в оздоровчому таборі перед педагогами постає ряд питань. Як поводити себе в загоні? Як спілкуватися з дітьми під час організації та

проведення масових заходів, бесід, організації художньої самодіяльності? Як зацікавити дітей у тій або іншій справі? Як і чим можна допомогти дітям у важких ситуаціях? Не кожен педагог-організатор готовий відповісти на ці та інші запитання.

Спектр проблем, що встає перед педагогом-організатором, особливо початківцем, дуже широкий. І однозначно дати відповіді на виникаючі питання просто неможливо. Основним керівником діяльності педагога-організатора в літньому оздоровчому таборі повинна бути його совість, його внутрішнє «Я».

Ліквідація проблем у сфері підготовки педагогів-організаторів залежить у більшому ступені від технологічних аспектів її організації. Необхідно проектувати нові технології організації процесу підготовки, які б сприяли оптимізації, виходячи з мотивації навчання, творчих та комунікативних здібностей [4].

У виховній роботі педагогів-організаторів в оздоровчому таборі, порівняно з загальноосвітньою школою, О.П. Яковлівою виявлено ряд характерних особливостей, а саме:

- уміння за короткий проміжок часу створити тимчасовий дитячий колектив, який відрізняється від класного колективу, із сформованими традиціями, системою взаємовідносин.

- формування умінь творчо застосовувати професійні теоретичні знання та практичні уміння, здійснювати багатоваріантне планування своєї діяльності і діяльності дитячого колективу у часі і географічних межах проведення;

- на період зміни педагоги-організатори стають самостійними керівниками дитячих колективів, рівноправними членами педагогічного колективу табору.

- педагог-організатор не тільки розширює і закріплює уміння організації громадсько-корисної діяльності школярів, їхнього самообслуговування, але і несе юридичну відповідальність за життя та здоров'я дітей.

- протягом усієї зміни табір замінює педагогу і дитині домівку. Дитина входить в нове для себе соціальне середовище (загін), і якість її оздоровлення

та відпочинку багато залежить від того, наскільки це середовище зацікавлене прийняти прояви її індивідуальності.

- педагог-організатор протягом зміни в оздоровчому таборі замінює дитині батьків, що сприяє розвитку почуття відповідальності за доручену справу, вимогливість до себе, наполегливість у досягненні мети виховної роботи.

- працюючи в таборі цілодобово, допомагаючи дітям в організації здорового та цікавого відпочинку, педагог-організатор має необмежені можливості у вивченні психології дітей різного віку, їхніх індивідуальних якостей [11].

Адміністрація, вручаючи педагогу-організатору його функціональні обов'язки, очікує, що він буде творчим, талановитим лідером, у якого діти завжди зібрані, організовані, на загоні завжди чистота й порядок, чітко виконуються режимні моменти, вожаті піклуються про життя й здоров'я дітей [6].

Важливим показником ефективної виховної роботи вожатих у контексті реалізації виховання є вміння визначати виховний потенціал кожного заходу, використовувати комплекс адекватних методів та прийомів, налагоджувати атмосферу доброзичливості та взаєморозуміння в загоні.

Розглянемо основні організаційно-змістовні форми підготовки педагогів-організаторів на прикладі МДЦ “Артек”: збори (скорочений варіант – від 2-х тижнів до 1-го місяця); ігротренінг (14 днів) з метою передачі основних способів і прийомів педагогічно доцільних дій; сюжетно-рольова гра та ін. На підвищення кваліфікації педагогів спрямовані традиційні огляди педагогічної майстерності, курси, семінари, тренінги, майстер-класи, що завершались атестацією. Кожний учасник атестації представляв творчу письмову кваліфікаційну роботу: педагогічні роздуми, опис власного досвіду, проект, програму, майстер-клас тощо. Роботи публікувалися окремим виданням і ставали надбанням всього педагогічного співтовариства “Артека” [3].

У процесі підготовки педагогів-організаторів до роботи в таборі до них

ставляться наступні вимоги: сформувати в собі вміння сприймати кращі якості характеру кожної дитини, розуміти, що стоїть за її благородними вчинками та неадекватними діями, осмислювати і вміти пояснити неясні самій дитині глибинні рухи її емоцій та думок, вміти вибачити та бути терпимими до всіх проявів емоцій дітей [11].

Тривалий час підготовка до професійної діяльності вожатих в МДЦ “Артек” здійснювалось через вирішення наступних завдань:

- дати педагогам-організаторам необхідний для професійної діяльності мінімум знань з педагогіки, психології, фізіології людини;
- навчити умінням працювати з тимчасовим дитячим колективом;
- сприяти оволодінню змістом діяльності, у яку педагоги-організатори будуть включати вихованців для розвитку в них моральної, екологічної, фізичної, загально-трудової і духовної культури;
- створити умови для розкриття творчого потенціалу вожатих і спонукання їх до створення авторських педагогічних програм для роботи з дітьми;
- розвивати педагогічну спрямованість особистості, орієнтувати на самовдосконалення;
- забезпечити сприятливий емоційний настрій на майбутню роботу вожатими [3].

Результат роботи дитячої установи визначається якістю формування й розвитку особистості дитини й ступенем удосконалювання педагогічної майстерності. При використанні технології моделювання й конструювання в програми діяльності дитячих оздоровчих таборів необхідно закласти найбільш істотні зв'язки, спроектувати категорії цілей в емоційно-особистісній області розвитку дитини в ході виховного процесу, передбачити критерії його результативності в суб'єктному прояві дитини [6].

В.О. Сухомлинський вважав, що завдання педагога кожним ділом дивувати дитину [9]. Ця фраза, як не можна краще, підходить до педагога-організатора. Він зазначав, що “переплетення інтересів, захоплень, різних видів

діяльності, пошуки самого себе, свідомий розвиток своїх задатків, здібностей, талантів – тільки за цієї умови здійснюється гармонія колективного й особистого” [10, с 263].

Саме в таборі виявляється самоцінність кожної дитини, здійснюється широке прилучення дітей до різноманітного соціального досвіду сучасного життя, до цінностей суспільно-значимого дозвілля, народних, національних джерел.

Аналіз роботи педагогів-організаторів у таборах свідчить про те, що в них часто виявляється наявність почуттів неповноцінності, підвищеної вразливості, остраху відкритих контактів з дітьми, що заважає спілкуванню.

Часто зустрічається й інша риса - демонстративність, "гра на публіку", неусвідомлене прагнення бути в центрі уваги. У таких педагогів-організаторів діти відходять на другий план. На першому - спрага визнання.

Зустрічається й підвищений педантизм - заорганізованість дітей, увага до формалізму [7].

Із усього вищесказаного виникає проблема: підготувати педагога-організатора до роботи, наситити любов'ю до дітей. З огляду на це, виділяють наступні етапи підготовки педагога-організатора до роботи:

I етап - одержання теоретичної й практичної підготовки до роботи в процесі проведення лекцій, семінарів і тренінгових занять.

II етап - втілення теорії в практику. Безпосередньо в роботі на загоні під час зміни.

III етап - спостереження за роботою досвідчених вожатих і за роботою вожатих-новачків, наявність можливості порівняння.

IV етап - одержання особистого досвіду перебування в загоні - це вожатський загін.

Протягом цих етапів вирішується основна мета роботи педагога-організатора в оздоровчому таборі, а саме організація активного відпочинку дітей і підлітків, що припускає включення їх у творчу гру, де діти зможуть навчитися навичок взаємодії з навколишнім світом; залучення кожної дитини

до підготовки та проведення заходів, які дозволяли б найбільш повно ознайомити їх з національною культурою рідного краю, національними цінностями, що спрямовано на потреби етнокультурного відродження українського народу та ознайомлення з етнонаціональними особливостями інших народів [1, 11].

Даний процес будується на основі інтересів учнів та спрямований на задоволення і розвиток їхніх потреб в культурному дозвіллі, тому організація творчої діяльності учнів можлива лише з урахуванням особистісних потреб, інтересів, мотивів [8].

З огляду на це, відразу виникає ряд завдань, що ставляться перед педагогами-організаторами в процесі роботи з дітьми:

- одержання дітьми соціального досвіду, навчання навичкам спілкування.
- оздоровлення дитини, що відбувається на зарядці, спортивних заходах, прогулянках, купанні, виконання режимних моментів.
- навчання дитини на кружках, секціях, у клубних формах роботи, пізнавальних іграх.
- розкриття творчого потенціалу дитини через ігри, конкурси, концерти, тренінги, бесіди й т.п.
- виховання трудової активності під час рейдів чистоти, щоденній підтримці порядку у загоні й на території, дбайливого відношення до природи й свого будинку, чергування по табору.
- виховання моральної активності через вечірні вогники, тематичні бесіди, обговорення побаченого, почутого, зробленого, аналіз вчинків, підведення підсумків дня й т.і. [1, 6]

Отже, робота в літньому оздоровчому таборі вимагає від педагога-організатора активної участі в художній самодіяльності, виступу з бесідами, участі у диспутах, дискусіях, розв'язання складних життєвих і педагогічних ситуацій (інколи миттєво), уміння організувати колектив дітей, а надалі організувати їх на спільно корисну діяльність, що, в кінцевому результаті, сприяє формуванню педагогічних умінь. Однак, цей процес буде ефективним

лише за умови, коли перед початком табірної зміни вожатий досконало вивчає необхідний матеріал, моделює зміст виховних заходів, продумує спрямованість виховної діяльності у загоні, здійснює планування структури заходів, які відповідають завданням літнього оздоровчого табору [11].

Педагог-організатор повинен пам'ятати, що перебування дитини в таборі - це нагромадження соціальних ролей: я - командир, я - черговий, я - учасник, я - переможець, я - помічник, я - захисник, я - скривджений, я - серйозний, я - фантазер, я – відповідальний та ін., виходячи із цього, підбирається матеріал у скарбничку вожатого, вибираються форми роботи, даються методики, розбираються ситуації, логічно й послідовно оформляється схема роботи на зміні, планування [1].

Висновки. Аналіз виховної системи “Артеку“, їх педагогічний досвід дозволяють позначити, що педагогічна діяльність цього табору, його історія, традиції мають велику практичну значимість і все це необхідно використовувати в процесі професійної підготовки педагогів-організаторів у сучасних умовах під час проектування нових технологій організації виховного процесу в умовах оздоровчого табору.

Виховна діяльність педагога-організатора в умовах оздоровчого табору проявляється в тому, що він проектує особистість дитини, приймає самостійні рішення в непередбачених ситуаціях, будує виховний процес з урахуванням запитів, можливостей і особливостей характеру дітей, часових та географічних обмежень, обирає структуру моделі спілкування згідно з певними умовами.

Вірно спланована педагогом-організатором діяльність може стати дійовим засобом формування моральних цінностей дітей та підлітків за умови створення атмосфери психологічного комфорту в загоні, встановлення особистого контакту з урахуванням морально-етичних норм людських взаємин, використання різноманітних засобів взаємодії, надання підліткам свободи виявлення думок, створення сприятливого середовища для розвитку індивідуальності, активності та саморозвитку особистості вихованців.

Список літератури:

1. Артек: опыт, проблемы, перспективы (Материалы научно-практического семинара). – Ялта: МДЦ “Артек“, 1994. – 92 с.
2. Баяновская М.Р. Соціально-педагогічна діяльність самодіяльних дитячих і молодіжних об'єднань: Автореф. дис... канд. пед. наук – Київ, 1996. – 23 с.
3. Іванова Л.А. Педагогічне проектування процесу професійної підготовки педагогів-організаторів у Міжнародному дитячому центрі “Артек”: Дис. ... канд. пед.наук. – К., 2005. – 250 с.
4. Личность педагога-организатора временного детского объединения (Методические рекомендации для работников детских оздоровительных лагерей и студентов психолого-педагогических учебных заведений) /Сост. Сидорчук Н.Л.. – Ялта: ГИА, 2000. – 40с.
5. Педагогика: Учеб. пособие /Авт.: Слостенин В.А., Исаев И.Ф., Мищенко А.И. – М.: Школа-Пресс, 1997. – 510 с.
6. Проблемы педагогической деятельности: Сб. квалификационных работ участников курсов повышения квалификации пед. Работников МДЦ “Артек“. – Ялта: ГИА, 2001. – 80с.
7. Программа развития Международного детского центра “Артек“ и системы детских лагерей Украины. — Ялта, 1998. — 28с.
8. Рассказова Ольга Ігорівна. Організація творчої діяльності учнів у позашкільному закладі: Дис... канд. пед. наук. — Х., 2002. — 225 с.
9. Сухомлинский В.А. Разговор с молодым директором школы. - М.: Просвещение, 1982. – 206 с.
10. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. Вибр. твори. – К.: Рад. шк., 1988. – 310 с.
11. Яковліва О.П. Формування комунікативних умінь майбутніх учителів у процесі виховної роботи в оздоровчих таборах: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2002. – 18 с.